

Professor Zahid Qaralov

85

Anam Başkeçidin könül oxşayan, Gözəl mənzərəsi Ormeşəndədi (Səadət Buta)

- Başkeçid (Dmanisi) rayonunun Ormeşən kəndi Gürcüstanın Borçalı mahalında çox qədim kəndlərdən biridir.
- «Ormeşən» -ormanlıq, meşəlik sözündəndir (Şindi dağının ətəyindədir). Dəniz səviyyəsindən 1378 metr yüksəklikdə yerləşir.
- Qoca Şindi, Leyləyuçan, *Ormeşən!*
Ömrüm boyu unutmaram Sizi mən!
Sirr sözümü sərçəşmədə səyrişən
Salxım saçlı budaqlara yetirin!..(Osman Sarıvəlli)
- Osmanlı sultanlığının 1723-1728-ci illərdə tərtib etdiyi «Tiflis əyalətinin müfəssəl dəftəri»ndə Qaral oymaqları (kəndləri) haqqında dəqiq məlumat var. «Qaral»- yer, məkan, müəyyən qrup icma və ya icmaların məskunlaşdığı ərazi kimi təqdim olunur. 1930-cu ildə ruslaşdırma siyasəti nəticəsində «Qaralov» olub.
- « Qarallar» –qara sözündəndir, Tanrıçılığa, dünyanın 4 ünsürdən yaranması barədə olduğunu və «yüksəklik» mənası daşdığına üstünlük verirlər.

Ailə ən böyük dəyərdir

- *Professor Zahid Qaralovun atası Molla İbrahim* Hübət oğlu Türkiyədə təhsil almış, lakin heç zaman mollalıq etməmişdir.
- 1937-ci ildə heç bir günahı olmadan represiya edilmiş, 10 il həbs olunmuş, lakin həbsdən qayıtmamışdır.
- 1956-cı ildə bəraət verilmiş və ailəsindən üzr istənmiş.
- 3 qızı 6 oqlu olmuş:
- *Qızları:* Pürzə, Pəri, Nigar
- *Oğlanları:* Rza, Ziyəddin, Nəsrəddin, Şaban, Zahid, Vahid
- *Arvadı:* Fatma

«Bütün elmlərin bünövrəsi təhsillə qoyulur»

- « Lap uşaqlıqdan əlimi zəhmətə, dilimi düzlüyə alışdırmışam».
- «Zehnimi həmişə öyrənməyə möhtac içində saxladım».
- «... nəfsimi öldürdüm, qəlbimin saflaşması istiqamətində irəlilədim. Həmişə gözütöx oldum».
- « Mənə ehtiyacı olanlardan köməyimi əsirgəməmişəm». ..

İlk təhsili

- 10 iyul 1934-cü ildə Gürcüstanın Başkeçid (Dmanisi) rayonunun Ormeşən kəndində anadan olub.
- Səkkizillik təhsilini Ormeşəndə alıb.
- Orta məktəbi qonşu Qızılkilsədə alıb. Kəndlər arasındakı məsafə 7 km olub. Qızılkilsə məktəbinin 9-cu sinfinə 16 kənddən 74 şagird gəlirdi. Dərslər evlərdə keçilib.
- 1950-ci ildə Qızılkilsə kənd məktəbini 74 nəfər şagirddən 13 nəfəri bitirir. Onlardan 8 nəfəri ali təhsil aldı. Ali təhsilli müəllim çatışmadığından dövlət imtahanını Hamamlı kəndində (20 km uzaqda) verdilər.
-

Ali təhsili və ilk əmək fəaliyyəti

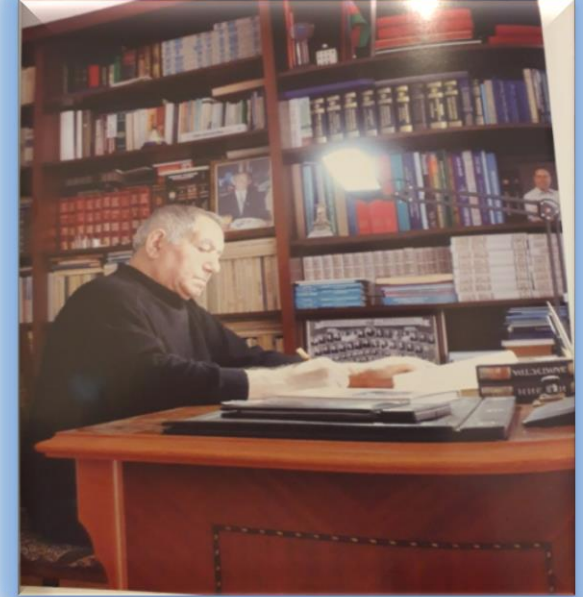
- 1956-cı ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirib Ormeşən kənd məktəbinə direktor təyin olunur.
- Dmanisi Rayon Sovetinin deputatı, Rayon Partiya Komitəsinin büro üzvü, Gürcüstan LKGİ plenumunun üzvü seçilir.
- 1958-ci ildə Sov.İKP üzvlüyünə daxil olur.
- 1959-cu ildə LKGİ Dmanisi Rayon Komitəsinin I katibi seçilib.
- 1960-cı ildə Müsabiqə yolu ilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda « Fizikanın tədrisi metodikası» ixtisası üzrə qiyabi aspiranturaya qəbul olunub.
- 1960-cı ildə Gürcüstan LKGİ MK-nın plenum üzvü seçilib.
- 1961-ci il aspiranturanın əyani şöbəsinə keçməsi ilə əlaqədar Gürcüstan LKGİ-nin birinci katibi E.A.Şevardnadzenin və b. razılığı ilə öz vəzifəsindən azad olunur.
- 1961-1964-cü illər API-nin «Fizikanın tədrisi metodikası» kafedrasının əyani aspirantı olur.

Azərbaycan Dövlət Elmi - Tədqiqat Pedaqogika İnstitutu (1964-1996)

- Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda (indiki Təhsil İnstitutu) kiçik elmi işçi, baş elmi işçi, şöbə müdiri, elmi işlər üzrə direktor müavini, institut direktoru (1976-1996), Maarif nazirinin birinci müavini (1984-1987) vəzifələrində çalışıb.
- 1976-2001-ci illər Pedaqoji və Psixoloji Tədqiqatları Əlaqələndirmə Şurasının sədri olub.
- Fizikanın tədrisi metodikası üzrə pedaqoji elmlər doktoru, professor, Beynəlxalq pedaqoji və sosial elmlər akademiyasının həqiqi üzvü-akademik, Respublikanın Əməkdar müəllimi olub.

Siyasi fəaliyyəti

- I, II çağırış (1995-2005) Milli Məclisin üzvü, Parlamentin Yerli və Regional Məsələlər Daimi Komissiyasının sədri seçilib.
- Yeni Azərbaycan Partiyasının qurucularındandır. 1992-ci ilin noyabrın 21-də partiyanın təsis konfransında Siyasi Şuranın və İdarə Heyətinin üzvü seçilib.
- Qırmızı Əmək bayrağı ordeni, Şöhrət ordeni, Şərəf ordeni, Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondunun Heydər Əliyev adına Qızıl medalı və digər dövlət təltifləri ilə mükafatlandırılıb.
- Yüzdən çox dərsləyin, elmi və siyasi monoqrafiyanın müəllifidir. 170-ə yaxın elmlər namizədi və elmlər doktoru yetişdirmişdir. Ailəlidir, iki qızı, bir oğlu var.

YARADICILIĞI

- *Siyasi fəaliyyəti*
- *Çap olunmuş əsərləri:*
- *Ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinin tədqiqi* (Heydər Əliyevin elmi irsi, Heydər Əliyev – milli ləyaqət ölçüsü olması, əbədiyyətə gedən yollar – Heydər Əliyev haqqında və s.);
- *təhsilin konseptual əsasları* (Azərbaycan Respublikasında fasiləsiz təhsil konsepsiyası, Azərbaycanda təhsil quruculuğu proqramları haqqında və s.);
- *təlimin məzmununun təkmilləşdirilməsi* (molekulyar fizika kursunun tədrisi, fizika qanunlarının öyrədilməsi üzrə işin sistemi, fizikanın tədrisində fəndaxili və fənlərarası əlaqə, məktəblinin fizika lüğəti, fizika tədrisinin səmərəliliyinin artırılması yolları və s.) ;
- *təlim texnologiyalarından istifadə* (problem axtarış metodu, ənənəvi və müasir təlim metodları və s.);
- *müəllimin peşəkarlığının inkişafı* (müəllimin ideya –siyası və pedaqoji hazırlığı və s.);
- *tərbiyə nəzəriyyəsi və metodologiyası* (məktəbdə əxlaq tərbiyəsi, məktəblilərin tərbiyəsinin təkmilləşdirilməsi, məktəblilərin tərbiyə nəzəriyyəsi və təcrübəsi və s.);
- *təhsilin təşkili və idarə olunması;*
- *pedaqoji fikir tarixi* (Azərbaycan pedaqoji fikir tarixindən və s.);
- *sosial-siyasi yaradıcılığı* (yerli özünüidarəetmənin ümumi prinsipləri haqqında,

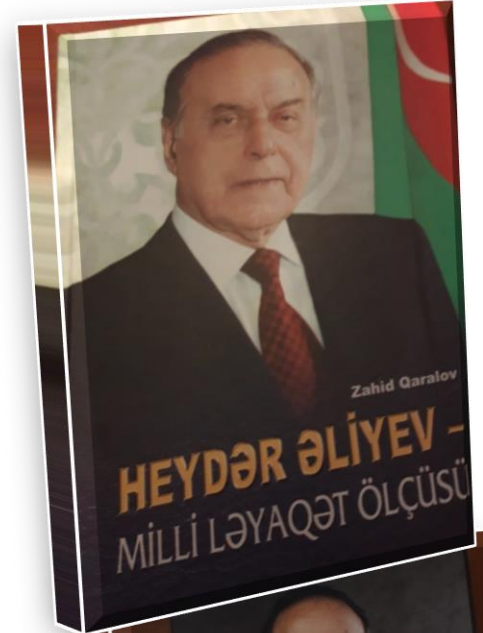

Əsərləri

- Monoqrafiya, dərslik, tədris proqram, müəllim, valideyn, şagird üçün metodik vəsait-140
- Əsərləri: jurnal- 150
- qəzet məqaləsi-451
- tezis və topluda məqalə -100
- namizədlik-70
- doktorluq işinə elmi rəhbərlik-11
- namizədlik və doktorluq işlərinə rəy-50
- opponet kimi elmi rəyi-7

Ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinin tədqiqi

- Hər dövrün bir kitabı var (Heydər Əliyev barədə).
- Heydər Əliyevin elmi irsi (nəzəriyyə və təcrübə). I, II c
- ***Heydər Əliyev-Milli ləyaqət ölçüsü:***
- əbədiyyətə gedən yollar (Heydər Əliyev barədə);
- məqsədlərimiz;
- Heydər Əliyev: Azərbaycan hər birimizin vətənidir;
- müdriklik zirvəsi;
- tarixi həqiqətlər, qüdrətli insan;
- müəllimə ehtiram, təhsilə qayğı;
- korrupsiyaya və və terrorizmə qarşı mübarizə;
- Heydər Əliyev – Gürcü xalqının böyük dostu;
- islam həyat tərzini və islam sosiologiyası barədə;
- dünyada təkhakimiyyətlilik iddiası və müasir qloballaşma prosesi;
- Heydər Əliyevə olan xalq məhəbbəti

Ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinin tədqiqi

1. *Heydər Əliyev:*

- Müstəqil, suveren, demokratik Azərbaycan dövlətini qurdu.
- Milyonlarla insanın dövlətə, həyata, Allaha, özünə inamını qaytardı.
- Azərbaycan xalqının yaratdığı maddi və mənəvi zənginliyinə, torpağa, bütün təbii sərvətimizə sahiblik haqqını anladı, tanıtdı.
- Parçalanmış Azərbaycan cəmiyyətini birləşdirdi.
- Çoxpartiyalılıq, demokratik siyasi rəqabət mühiti yaratdı.
- Azərbaycanın dinamik inkişafına nail oldu.
- Klassiklərlə müasirliyin, keçmişlə bu günün və gələcəyin vəhdətini yaratdı.
- İnsan əməyini qiymətləndirməyin yeni ölçülərini, meyarlarını yaratdı.

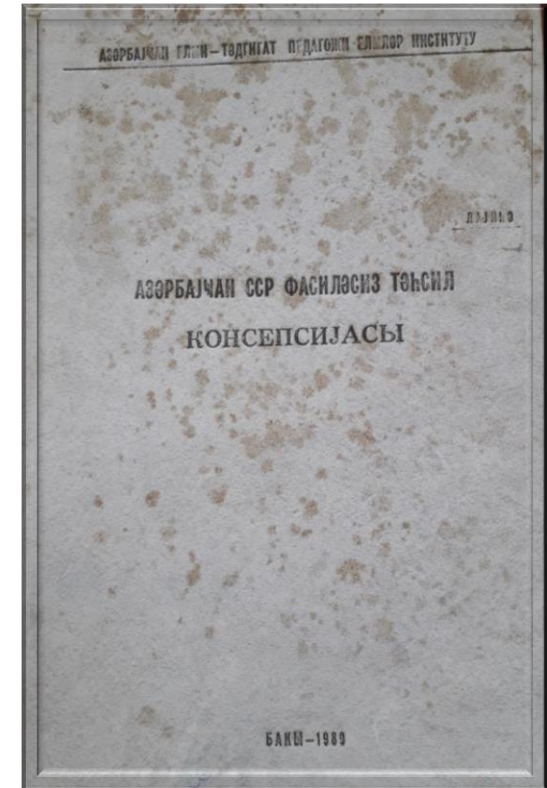
İdeologiya və mənəviyyat

- İdeologiya və siyasətin mahiyyəti
- İdeologiya, siyasətin, mənəviyyat və əxlaq anlayışları arasındakı qarşılıqlı əlaqələr, fərqlər
- Heydər Əliyevin formalaşdırdığı mütərəqqi ideologiya və əxlaq sistemi
- Ümumbəşəri mənəvi dəyərlər (bunun əsasını ilahi mənəvi dəyərlər, özünüdərək və özünəinam, həyata məhəbbət, ətraf aləmə inam və fəzi münasibət)
- İslam ilahi dünyagörüşündə mənəviyyat və əxlaq sistemi
- Mənəvi dəyərlər zənginliyinə aparən yollar

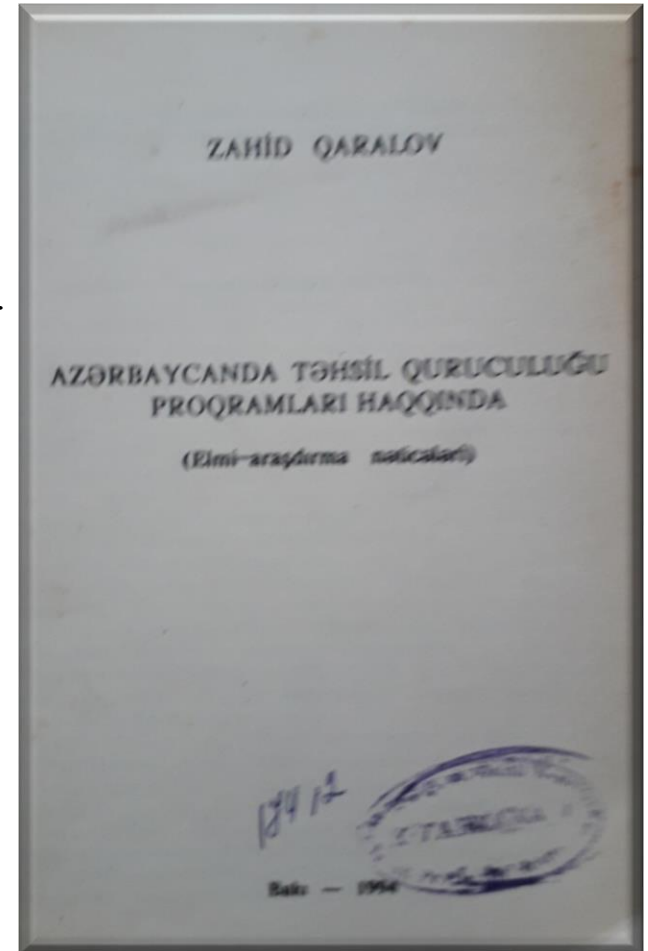

Təhsilin konseptual əsasları

- Azərbaycanca xalq təhsilinin inkişafı (1978-1987).
- *Altı yaşdan təlimin təşkilinin bəzi* problemləri.
- *Məktəb islahatının gedişi*: ilk addımlar və problemlər
- ***Azərbaycan SSR Fasiləsiz Təhsil Konsepsiyası***:
 - təhsildə fasiləsizlik (məktəbəqədər təhsildən ali təhsil də daxil olmaqla varislik və ənənəvilik);
 - millilik və bəşərilik;
 - qabaqlayıcı təhsilvermə;
 - təlabata görə bacarıqların aşılınması;
 - bütün həyatı boyu təhsilalma;
 - yeni maliyyələşmə mexanizminin tətbiqi.
- **Təhsilin prinsiplərinə**:
 - humanistləşdirmə;
 - demokratiklədirmə;
 - diferensiallaşdırma;
 - fasiləsizlik;
 - fərdiləşdirməni aid edirdi.

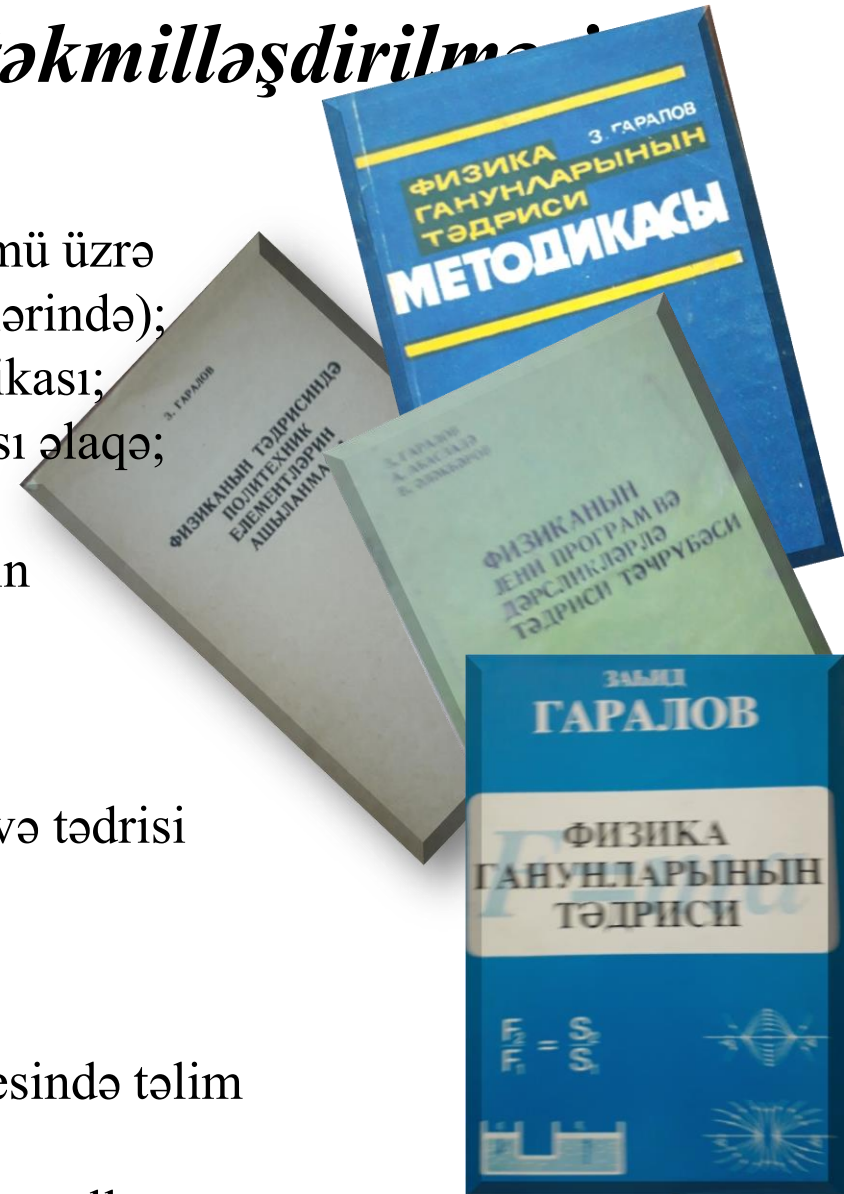

- Xalq təhsili islahatının dərinləşdirilməsi və sürətləndirilməsi problemləri.
- Təhsil sistemlərinə müasir baxış.
- Azərbaycanda təhsil quruculuğu proqramları haqqında.
- ***Təhsilin təşkili ilə bağlı funksiyalarına aid edirdi:***
- təhsilin məqsədi;
- təhsilin məzmunu;
- təhsil prosesinin təşkili formaları;
- təhsil almanın vasitə və üsulları;
- təhsil prosesi təlim, tərbiyə və inkişafın təminatçısı olması;
- təhsil prosesinin subyektləri və obyektləri;
- təhsil mühiti;
- tədris-təlim prosesinin nəticələri.

Təlimin məzmununun təkmilləşdirilməsi

- fizika anlayışları üzrə (40 məqalə);
- fizikadan VI-VIII siniflər üçün peşəyönümü üzrə didaktik materiallar (Azərbaycan və rus dillərində);
- molekulyar fizika kursunun tədrisi metodikası;
- fizikanın tədrisində fəndaxili və fənlərarası əlaqə;
- məktəblinin fizika lüğəti;
- fizikanın tədrisində politexnik elementlərin aşılması;
- elektron və ion cihazları;
- elektotexnika məşğələləri;
- elektrotexnika praktikumunun məzmunu və tədrisi metodikası;
- IV-VIII siniflərdə texniki əmək;
- elektrotexnika üzrə praktikum;
- orta məktəbdə fizikanın öyrədilməsi prosesində təlim və tərbiyənin vəhdəti;
- fizika tədrisinin səmərəliliyinin artırılması yolları;
- fizikanı dərinlən öyrənən IX-X siniflər üçün yeni

Dərslik komplekti

- I-IV siniflərdə müasir tipli **Riyaziyyat komplekti** (Azərbaycan, rus və gürcü dillərində);
- I-IV siniflər üçün **Həyat bilgisi** (yeni fənn) komplekti (proqram, dərslik, tədris texnologiyaları, şagirdlər üçün müstəqil çalışma tapşırıqları, müəllimlər üçün metodik vəsait, şagird gündəliyi, əyani və texniki vasitələr), (Azərbaycan, rus və gürcü dillərində);
- təbiətşünaslıq dərsliyi (VII sinif);
- VIII-XI siniflərdə fizika praktikumu;
- orta məktəb üzrə ekologiya proqramı;
- təbiət-riyaziyyat fənləri üzrə məktəblərə qəbul imtahanları proqramları;
- Kiçik riyaziyyatın böyük bələləri;
- III, IV və V siniflərdə təbiətşünaslıq dərsləri
- II-VII siniflər üçün təbiətşünaslıq proqramları;

Təlim texnologiyası

Dəyişən texnologiyadır:

- Təlim metodlarının təkmilləşdirilməsinin nəzəri və praktik problemləri;
- «tərkibində ziddiyyətlər olan idrak idrak problemlərinin həlli» (Rubinşteyn)
- .Münasibətlərdə və fəaliyyətdə dərkətmə, anlama ilə bağlı yeni məsələlərin həlli;
- baş verən situasiyada naməlum hadisələrin açıqlanması;
- qoyulmuş məsələnin həllində, naməlum şərairin təhlilində və onun araşdırılmasında öyrənənlərin imkanlarının müəyyənləşdirilməsi.

Tərbiyə nəzəriyyəsi və metodologiyası

- məktəblilərin tərbiyəsini təkmilləşdirməyin əsas istiqamətləri;
- bütün növ orta ümumtəhsil və məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrində tərbiyə işlərinə kompleks yanaşma proqramları;
- məktəblilərin tərbiyə nəzəriyyəsi və təcrübəsi;
- orta məktəb üzrə tərbiyə proqramı;
- tərbiyə (3 cildə)

Tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi

- Birinci üçlüyə tərbiyənin əsas mənbəyi olan *ailə, məktəb və ictimaiyyətin əlbir fəaliyyətini*;
- ikinci üçlüyə tərbiyənin məzmununu təşkil edən *milli-mənəvi, ümumbəşəri və dini mədəniyyətlərin inteqrasiyasını*;
- üçüncü üçlüyə tərbiyənin metodologiya və texnologiyalarını, hərəkətverici qüvvələrini əhatə edən *insan-təbiət-çəmiyyətin* qarşılıqlı münasibət və təsir mədəniyyətlərinin cəmini aid etmişdir.
- Tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsini belə ifadə etmişdir: *kamil insan, sağlam ailə və cəmiyyət* yalnız mənbəyi *ailə-məktəb-ictimaiyyətin* birgə fəaliyyətindən, *məzmunu milli-mənəvi, ümumbəşəri və dünyəvi dini mədəniyyət* nümunələrinin cəmindən, metodologiya və texnologiyaları çoxrəfli *insan-təbiət-çəmiyyət qarşılıqlı münasibətinin mədəniyyətindən yaranan tərbiyə sistemləri* əsasında yetişə bildiyini əsaslandırmışdır.

Dünyada ilk dəfə irəli sürülmüş və elmi cəhətdən əsaslandırılmış bu nəzəriyyə tərbiyə problemlərini tamamilə yeni müstəvidə həllinə geniş imkan açır.

Mənəviyyat və saf əxlaq

- Məktəbdə əxlaq tərbiyəsi;
- **Məhəmməd Nəsirəddin Tusi: elm, saf əxlaq dünyasına açılan qapı. I,II cild**
- *N. Tusiyə qədərki dövrdə elmi-pedaqoji və sosial-siyasi sistemlər:*
- Zərdüştçülüyn mahiyyəti və vəzmunu;
- Yunan elmi mənbələri;
- Şərqi yazılı abidələrində İslam dəyərləri;
- «Qabusnamə»...;
- Fironluq dövrünün dərsləri

Millətin formalaşması barədə:

- İsrail əhalisi;
 - Üzeyir, Əyyub, Yunus, Məryəm haqqında;
- «Əxlaqi-Nasiri»də Əxlaqın saflaşması barədə;*

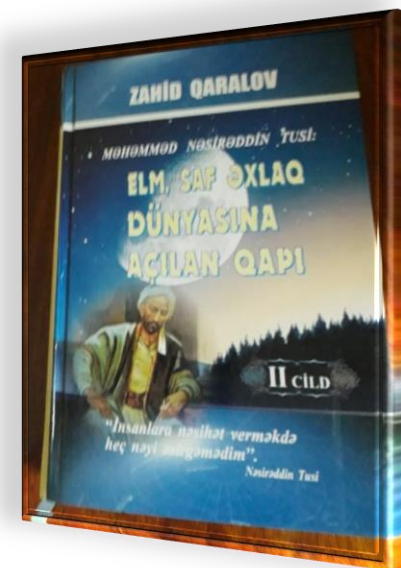
- İnsani –nəfs haqqında....

Evdarlıq elmi haqqında

- Ailə dolandırmaq və evdarlıq qaydaları haqqında;
- Övlad saxlayıb tərbiyə etmək, ata-anaların haqqını yerinə yetirmək qaydaları haqqında

Ölkə (şəhərləri) idarə etmə qaydaları

- Ölkə dolandırmaq siyasəti və şahlıq adətləri haqqında
- «Əxlaqi-Nasiri»dən seçmələr: Allah, Peyğəmbər, Mələklər barədə...

Müəllimin peşəkarlığının inkişafı

- Məktəb islahatı şəraitində dərsin təkmilləşdirilməsi məsələləri.
- Müəllimin ideya-siyasi və pedaqoji hazırlığı.
- Müəllim təcrübəsinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi problemləri.

Təhsilin təşkili və idarəolunması

- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutu (50 illik). Şöbələr, katiblik

Pedaqoji fikir tarixi

- Azərbaycan SSR-də pedaqoji fikir antologiyası (Azərbaycan və rus dillərində). 1989
- SSRİ Pedaqoji Elmlər Akademiyasının ikicildlik Pedaqoji Ensiklopediyasında çap edilmiş 11 məqalə (rus dilində).

Bələdiyyələr haqqında

- Azərbaycan bələdiyyələrinin hüquqi bazası və iş təcrübəsi. II cild.
- Yerli özünüidarəetmənin ümumi prinsipləri haqqında.
- Azərbaycan Respublikasında bələdiyyələrin hüquqi bazası (qanunlar, fərmanlar, sərəncamlar, əsasnamələr).

Oçerklər

- II Dünya müharibəsinin Ormeşənli döyüşçüləri (Qaralov Məmiş Həsən oğlu barədə). 2009-cu il. Rəşid Faxralı ilə birlikdə
- Akademik Abasqulu Abaszadə-100.Bioqrafiyası, elmi-pedaqoji irsi.2005-ci il.

